

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASFOREDRAG ÅRNES, AULI, UDENES, NES, FENSTAD OG INGEBORGRUD SOKN

18.september 2016

«Det gode liv der elvene møtes»

I antikken formet Aristoteles teorien om de fire elementer: Alle ting er oppbygd av ild, jord, luft og vann. Den gamle teorien sier noe grunnleggende om menneskets og hele skaperverkets økologiske livsrom – uansett tidsalder eller sted på jorden. Vi gjenkjenner elementene i Bibelens skapelsesberetninger, der Guds ånd eller luft svevet over vannene, Gud skilte havet fra det tørre land, hengt solen på himmelhvelvingen og blåste livsånde inn i mennesket.

Bygdene i Nes kommune viser på en særlig måte hvordan de fire klassiske elementene har formet livsvilkårene for befolkningen. Etter at isen trakk seg tilbake slo de første nesbuer seg ned på den **jorda** som sakte kom til syne. De første funn av en organisert bondekultur er 2500 år gamle.

På grunn av erosjon, flom, skred og menneskelig virksomhet består jordsmonnet i Nes hovedsakelig av en gunstig sammenblanding av ulike jordarter. Helt siden de første bondesamfunn ble etablert i Nes har dette gitt livsgrunnlag for en bærekraftig kombinasjonsdrift mellom skog- og jordbruk. I dag befester Nes disse lange tradisjonene gjennom å være landets største kornkommune. Bygdas årtusen lange tradisjoner blir videreført til nye generasjoner gjennom **Hvam videregående skole**, opprinnelig etablert som en jordbrukskole i 1911. Fortsatt videreutvikles primærnæringene i Nes, og de siste årene har det vært en betydelig nydyrking.

Den fruktbare jorda skapte livsgrunnlag for mange, men har gjennom bygdens historie også vært en sterk medvirkende årsak til utbytting og marginalisering. Fra 1500-tallet utviklet det gamle enhetsamfunnet seg til «å bli et differensiert klassesamfunn med store klasseskiller», som Olav Lunden karakteriserer det i bygdeboken fra 1979. Kirken var den store jordeieren, og i 1665 kontrollerte den ¼ av jorda i Nes. Mot jordeiere, borgerskap og embetsstanden stod tjenerskap, småkårsfolk og etter hvert husmennene. Fellesskap på tvers av klasseskillene var svært begrenset.

Vannet, elver og innsjøer har formet nesbuens virkelighet som landskap, matkilde, arbeidsplass og ferdselsåre. De to store elvene har stor artsrikdom og hadde rikt fiske. Elvene var hovedfartsårer og Nes var gjennomfartssted for forbindelsen mellom sjøene, havet og opplandene. Allerede på 1500- og 1600-tallet var sagbruks- og fløtevirksomheten langs Glomma og Vorma omfattende, og på det meste var det 3000 mann i sving langs elvebreddene i Nes. Vannet var også en stor trussel i form av flom og de tallrike jord- og leirrasene.

Vann er nødvendig for alt liv, og **Årnes vannverk**, som jeg besøkte på torsdag, har nesbuene utviklet vannforsyning som sikrer over halvparten av befolkningen drikkevann av meget høy kvalitet. Renseanlegget benytter samme metode som naturen selv har gjort gjennom millioner av år, og renses vannet gjennom sandfiltre ved hjelp av gravitasjonskraften. Kirkens **Fasteaksjon** inviterer regelmessig hele befolkningen til å bidra til at også andre kan få nytte godt av rent vann og gode sanitærforhold.

Et moderne vannverk er avhengig av rik tilførsel av **luft** og oksygen for å få god kvalitet på drikkevannet, og Årnes vannkraft sikrer dette ved vannfall i renseprosessen. Den friske Nes-lufta er viktig for nesbuenes friluftsliv, høyt prioritert og tilrettelagt i folkehelsearbeidet. Gardermoen hovedflyplass har erstattet vannveiene med luften som sentral transportvei. Den har bidratt betydelig til befolkningsvekst, som igjen har gitt nye boligområder og økning i antall leiligheter og rekkehus som boform.

Ilden har satt sitt preg på dette lokalsamfunnet, også dette elementet både som destruktiv kraft og livgivende varme. I 1637 ble Åse Bøhler dømt som trollkvinne og brent på bålet på Kulmoen i Nes, en av de få «heksebrenninger» vi kjenner til fra Romerike. Da Nes kirke brant etter lynnedslag i 1854, for siden aldri å bli bygget opp igjen, var det lokalsamfunnets fremste kontinuitetsbærer som gikk tapt. Heldigvis ble store deler av interiøret reddet og den nye Nes kirke fører denne historiske identiteten videre. Men ilden har også vært en kilde til liv, blant annet for jegerne som gjennom alle generasjoner har samlet seg rundt leirbålene i skogene mens de var på jakt. Under **Jegermessen** i Skogsbygda i kveld skal vi oppleve gjenskinnet fra dette, når vi samler oss rundt bålet i forlengelsen av gudstjenesten.

Kirken i lokalsamfunnet gjennom historien

Nes har vært kirkested siden 1000-tallet da den første kirken ble reist på Nestangen, antagelig som trekirke. På 1100-tallet fikk kirken på Nes status som en av tre *tredjungekirker* på Romerike, og som Eidsivatingsloven fastslo skulle bygges i stein for å markere deres høye rang. I tillegg til kirken på Nestangen ble det i løpet av 1200-tallet bygget egne soknekirker i alle de seks bygdene som fra tidligere tider hørte sammen med Nes: Henni, Drognes, Frøyhov, Auli, Udenes og Fenstad. Kirkebyggene ble etablert ved elvene slik at de var lett tilgjengelig for folk.

Kirken på Nestangen beholdt sin fremtredende status og ble ombygget og utvidet ved tre anledninger, siste gang til en stor korskirke under den driftige sokneprest Jens Colstrup i 1690-årene. Etter reformasjonen forfalt de andre kirkebyggene, bortsett fra Nes og Udenes. Biskop Jens Nielsøn bemerker i sin visitasberetning fra 1597: «Til Næs er ickon én annex hedder Uddenes».

I dag er antallet kirkebygg i Nes kommune nesten det samme som i før-reformatorisk tid: Ny kirke i Udenes (1709) og Fenstad (1703) ble oppført under sokneprest Jens Colstrups tid, Nes kirke ble flyttet etter brannen og vigslet i 1860, Årnes kirke ble lagt til under befolkningsøkningen i 1874, mens kirkene i Ingeborgrud (1906), Klodsboddingen (kapell 1906/vigslet til kirke i 1955) og Auli (1907) ble bygget etter sterkt lokalt engasjement for å ha sine egne kirker og kirkegårder i lokalsamfunnet, og der befolkningen selv bar alle omkostninger for å få kirkene bygget.

Kirkeruinene etter Nes gamle kirke er kommunens tusenårssted og er et samlingspunkt og identitetsmerke for bygdene her. Det var svært meningsfullt å starte visitasen med gudstjeneste under åpen himmel på et kirkested der den treenige Gud har blitt tilbedt av nesbuene gjennom tusen år. At døpefonten fra middelalderen fortsatt er i bruk, gjør at res.kap. Neumanns ord fra 1931 også er mine: «Det er med underlige følelser man står ved denne døpefont og minnes, at her er de døpt inn i Guds rike de mange slekter som har levd sitt liv i Nes siden korset blev plantet og messen lød ut på neset mellom de to elver som strømmer gjennom bygden».

Den norske kirke i Nes i dag

Medlemskap

Medlemstallet i Den norske kirke i Nes kommune er stabilt med 16.397 personer (2015), som er 36 flere enn ved visitasen i 2007. Andelen medlemmer av befolkningen har i tilsvarende periode gått ned fra 89,9% til 80,3%. De fleste som er medlemmer i tros – og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke, tilhører andre kristne kirkesamfunn: Den katolske kirke (279), pinsemenigheten Betel Haga (176) og de eritreisk-ortodokse kristne (ca. 100). Av tros- og livssynssamfunn utenfor den kristne kirke er Human-Etisk Forbund (260) og ulike muslimske menigheter (198) de to største. Den største gruppen utenfor Dnk er, som ellers i landet, de som ikke er medlem i noe tros– eller livssynsamfunn.

Åndelig utvikling: Gudstjenestene

Gudstjenestene er kirkens grunnleggende handling der den treenige Gud kommer oss i møte som den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus i Ord og sakrament, og inviterer oss til fellesskap med seg. Kirken i Borgs første strategiske mål for perioden frem til 2020 er derfor at flere deltar i og opplever gudstjenesten som et inkluderende og trosstyrkende fellesskap.

Kirkelig årsstatistikk for Nes viser en stabil **oppslutning om gudstjenestene** i hele fellelrådsområdet, med et gjennomsnitt på 90 deltakere per gudstjeneste i 2015, opp fra 87 i 2011. Til sammen var det 18.091 mennesker som deltok på gudstjenester i alle seks sokn i 2015. Hvert medlem deltar i gjennomsnitt på 1,1 gudstjenester i året, som ligger noe lavere enn gjennomsnittet for bispedømmet som er 1,22. Tiltak for å øke gudstjenesteoppslutningen må derfor prioriteres fremover.

Når den lokale grunnordningen for gudstjenesten skal vurderes om et par år, bør den ha som mål å utvikle en grunnordning med felles liturgisk musikk i hele fellelrådsområde, og helst i prostiet. Dette vil øke gjenkjenneligheten for folk i gudstjenestene, styrke inkludering, uttrykke kirkens enhet og gjøre det enklere for både ansatte og frivillige i deres tjenesteutøvelse.

Den gjennomgangen jeg har bedt om av gudstjenesteforordningen er også ment som et middel til økt oppslutning om hver gudstjeneste.

I tråd med Kirkemøtets beslutning har biskopen anbefalt at det feires **nattverd** i minst 75% av gudstjenestene på søn- og helligdager. Auli og Årnes ligger noe etter denne anbefalingen. I løpet av to år bør det feires nattverd på rundt 75% av alle hovedgudstjenestene i fellelrådsområdet.

Antall **nattverdgjester** viser en betydelig økning fra 2033 i 2011, til 2707 i 2015. Særlig er den store økningen i nattverddeltagelse i Fenstad og Ingeborgrud meget gledelig. Til sammenligning ble antall nattverddeltakere mer enn halvert mellom 1890 og 1900 (8057 medlemmer/ innb.), da det bare ble registrert 1016 nattverdgjester hele året. Det betyr at antall nattverdgjester som % av medlemstallet var nesten 4 % høyere i 2015 enn i 1900. Deltagelse i nattverden må fortsatt stimuleres gjennom forkynnelse og praksis, særlig på gudstjenester med dåp og i tilknytning til trosopplæringen.

Antall **vigsler** i fellelrådsområdet varierer fra 30 til 35 vigsler per år. Dette er en gledelig stabilitet i en tid der kirkelige vigselstall viser tilbakegang. Biskopen har åpnet for at vigsler kan finne sted på egnede steder utenfor kirkerommet. I Nes er foreløpig kirkeruinene, Nes

Villmarksforum og Kjærnsmo Gård godkjent. Enklere vigslar i kirkerommene bør også kunne stimuleres for dem som av ulike grunner ikke ønsker storslåtte seremonier.

Gravferdsseremonier og gravferdsforvaltning er en helt grunnleggende del av kirkens kjerneoppdrag og hennes omdømme i lokalsamfunnet. Det er gledelig at det er etablert et vakkert, muslimsk gravfelt på den nye Udenes gravplass.

I 2015 var det flere kirkelige begravelser enn døde i Nes, fordi flere med røtter i Nes med bosted andre steder ønsket gravlegging her. Det høye antallet vitner om svært høy kvalitet i kirkens tilstedeværelse og ledsagelse av mennesker i livets tyngste stunder. Gravferdsforvaltning i Nes bærer preg av god samhandling mellom alle kirkelige aktører, fra administrativt personale til prester, kirkemusikere og kirkegårdsarbeidere. Også her i Nes har gravlundene blitt et viktig sted for sorgbearbeiding gjennom lystenning, beplantning og jevnlig besøk. Det bør forsøkes å legge til rette for **åpne kirker** på tidspunkter der mange mennesker oppsøker gravstedene for å pynte og tenne lys. Dette vil skape en forbindelse mellom lysene på graven, dåpslyset, lysene på kirkens alter og i lysgloben.

Musikken er en helt sentral del av kirkens gudstjenestefeiring. Det er gledelig at flere av soknene driver korvirksomhet som til sammen favner de fleste aldersgrupper. Det kan vurderes om noe av korvirksomheten kan utvikles på fellesrådsnivå, slik som det nyetablerte **Soul-Children** koret med høy oppslutning. Det er meget bra at de fleste korene bidrar inn i gudstjenestene og slik beriker gudstjenestelivet, helt i tråd med bispedømmets målsetninger. Gjennom visitasen har vi også hørt unge musikere tilknyttet **Nes kulturskole**. Deres deltagelse i gudstjenestene kan med fordel økes. Samarbeidet med **Nes Trekkspillklubb** ved gudstjenester i Auli de siste årene er også et eksempel til etterfølgelse og kan gjerne utvides til flere grupper. **Konsertseriene** i Nes kirke har høy kvalitet og er et anerkjent kulturtilbud i kommunen, og må videreføres.

Gudstjenestefeiringen i Nes er en integrert del av den nasjonale kirke og den verdensvide, økumeniske kirke. Dette er en dimensjon ved lokalkirken som er uoppgivelig, ikke minst i møte med en verden som blir stadig mer globalisert. Som kirke er vi en del av verdens mest flerkulturelle fellesskap, og det er en bevissthet som er viktig å blankpusse i en tid når flere mennesker fra andre kulturer søker beskyttelse og livsgrunnlag i Nes.

Av menighetsrådene i kommunen er det bare Årnes som har formalisert en misjonsavtale innenfor **Samarbeidsrådet for menighet og misjon (SMM)**, mens Auli har et bredt engasjement knyttet opp til misjonsforeningenes virksomhet i soknet. Menighetsrådene i Nes, Udenes, Fenstad og Ingeborgrud bør etablere forpliktende misjonsavtaler innenfor rammen av SMM.

Auli menighet har gjennom flere år samarbeidet med **pinsekirken Betel Haga**. Det er naturlig at dette samarbeidet inkluderer markeringer av felleskirkelige begivenheter, som Fasteaksjonen og Bibeldagen.

Møtet vi hadde under visitasen med unge kristne eritreere og en representant for **Eritreaforeningen i Nes**, viste også et stort mulighetsrom når det gjelder gjensidig kontakt, utlån av kirkebygg og trosopplæringstiltak.

Undervisning: Dåp og dåpsopplæring

Dåp er kirkens grunnleggende handling og en stor familiebegivenhet. Det andre strategiske målet for Den norske kirke i Borg er derfor at flere søker dåp og trosopplæring. Det er mange som blir døpt i Nes fellesrådsområde, og det er gledelig å se at antallet er stabilt (146 dåp i 2011, 149 dåp i 2015). Men også i Nes er det en økende utfordring at foreldre som er medlemmer i Den norske kirke ikke bringer barna sine til dåp. I 2015 var det i Nes 19% av de som er medlemmer i Den norske kirke som ikke brakte barna sine til død før de fylte 5 år, en økning på 2% siden 2013. Selv om tallene i Nes er bedre enn på bispedømmenivå (25% i 2015), er utfordringen tydelig nok.

En ny **forskningsrapport** om dåp i Østre Romerike prosti gir et godt kunnskapsgrunnlag om hva som gjør at folk bringer barn til dåp, eller hvorfor de lar være. De som bringer barna til dåp legger vekt på dåpen som høytidelig tradisjon, innlemmelse i kirken og foreldrenes tilslutning til kristen tro. De som ikke bringer barna til dåp legger vekt på press fra ektefelle/samboer, liten tilknytning til kirken og foreldrenes manglende kristen tro. Interessant nok legger begge grupper vekt på barnets mulighet til å bestemme selv, men det fører til ulik praksis. De som har svart legger liten vekt på at praktiske forhold er utslagsgivende for ikke å bringe barn til dåp. Den lave svarprosenten (bare snau 13%) kan imidlertid ha bidratt til dette. Aktiv innbydelse, egne dåpsgudstjenester på andre tidspunkt og mulighet for enklere rammer bør derfor prøves ut.

Den planlagte muligheten til **elektronisk innmelding** til dåp er viktig og har ført til økning i dåpsinnmelding andre steder der dette er innført.

Økt synliggjøring av dåp i kirkens kommunikasjon og forsterket forkynnelse av dåpens grunnleggende betydning for det kristne livet, må prioriteres.

Oppslutningen om **trosopplæringens** nye breddetiltak er bekymringsfullt lav i fellesrådsområdet. Dette forsterkes ved at oppslutningen om **konfirmasjonen** er solid og stabil, med mellom 75% og 85% de siste fem årene. Det tyder på et meget solid kvalitetsarbeid med stor relevans for dagens tenåringer. Men vi ser at det utvikles forskjeller mellom sognene der bygdekulturen står sterkt og sognene der de nye boligfeltene ligger.

Det er derfor klokt at trosopplæringen er organisert med felles trosopplæringsutvalg på fellesrådsnivå. Det vil styrke samhandlingen og ressursutnyttelsen slik at tiltakene kan samle bredere i fremtiden. Satsningen på det nye fellestiltaket «**Åpent Hus**» i Årnes kirke og misjonshus på torsdagene - med leksehjelp, kor og sjakk-klubb – er fremtidsrettet og virker som en klok strategi. Besøket på korøvelsen til det store barnekoret ga et meget godt inntrykk!

Den norske kirkes involvering i lokalsamfunnet

Kirken er sendt til verden, og kirken i Nes kommune er sendt til bygdene i dette lokalsamfunnet. Bispedømmets tredje mål for Den norske kirke i Borg er derfor at kirken skal være synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjere seg i menneskers liv. Dette målet har dype tradisjoner i kirken, ikke minst her i Nes.

I løpet av visitasen har den driftige **Jens Colstrup**, sokneprest i Nes fra 1678 til 1720, blitt nevnt ved flere anledninger. I tillegg til å være en god forkynner, teolog og menighetsbygger, var Colstrup en entreprenør og samfunnsbygger som levde tett på lokalbefolkningens ulike utfordringer og behov, med visjon om å forbedre befolkningens levekår.

Colstrup er særlig kjent som den som opprettet den offentlige skolen i Nes, som en av de første i landet. Etter at prestegården på Brustad brant ned til grunnen og han mistet kone og fem barn, tok Colstrup i 1689 også initiativet til å danne et brannforsikringsselskap for å avhjelpe om «nogen bondegaard ved vaadeild skulde blive afbrændt». At han var forut for sin tid er det ingen tvil om: Norges Brannkasse ble opprettet først 80 år senere, og var bare beregnet på byer. Som sokneprest var Colstrup en av de aller rikeste i Nes. Det var likevel ikke selvsagt – ut fra datidens praksis – at han i 1703 opprettet et legat for de fattigste i bygda, finansiert av utbyttet han fikk fra gårdene han rådde over. Colstrup var også langt fremme da han, på bakgrunn av det høye antall kvinner som døde i barsel, organiserte en av de første jordmortjenester i landet. Og ikke nok med det: Dersom det ikke var jordmødre ledig, så trådte han selv «villigen til». Colstrup hadde til og med ord på seg for å være en kyndig jordmor!

Slik samfunnet i dag er organisert slipper heldigvis biskopen å pålegge presteskapet å påta seg den slags oppgaver. Men Colstrups engasjement for befolkning og lokalsamfunn i Nes identifiserer de tre hovedområder som det er avgjørende at kirken er involvert i, også i vår tid: Omsorg for de som faller utenfor, barn og unges oppvekstvilkår og kommunens arbeid for styrket folkehelse.

Diakonien gir retningen til kirkens involvering i lokalsamfunnet

Diakoni er en integrert del av lokalkirkens involvering i lokalsamfunnet og omtales av kirkefedrene som kirkens liturgi etter liturgien i gudstjenesterommet.

Den norske kirkes forståelse av diakoni uttrykker denne tjenesten for de syke, sårbare, marginaliserte og utstøtte i de fire målene nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. **Kirkens Nødhjelps fasteaksjon** er et sentralt diakonalt fellestiltak for alle menighetene – der konfirmantene i 2015 samlet inn imponerende 95.000 kroner. Erfaring fra andre steder er at Fasteaksjonen er vel egnet som fellesskap byggende møteplass for hele menigheten og jeg er glad for at dette nå er en ambisjon her i Nes, slik det ble markert på samtalekvelden på **Dragsjøhytta** under visitasen.

Det drives et utstrakt eldrearbeid med høy kvalitet. Jeg fikk gleden av å være med på «**Duærn**» i Fenstad, der det var både stor oppslutning og høy stemning. De hadde til og med skrevet en egen sang i forbindelse med bispevisitasen! I Ingeborgrud er det stor oppslutning på «**Eftasvæl**» og **vaffelkveldene** i Kirkestua.

Trosopplæringens mange møteplasser – som leksehjelp, sjakk-klubb og den nyoppstartede babysangen på **Nes Arena** – fungerer også godt som inkluderende diakonale tiltak for barn og unge, både de som er født og oppvokst her og de som flytter hit.

Det er en naturlig målsetning at også Nes og Udenes blir **grønn menighet** slik at lokalkirken samlet bidrar til å løse klima- og miljøutfordringene. Det er gledelig å se at alternative energikilder er i bruk i flere av kirkene og kirkens bygninger.

Etter sist menighetsrådsvalg er det tatt initiativ til å utvikle en revidert og **felles diakoniplan** for alle soknene i Nes. Det er klokt at diakonatet er organisert på fellesrådsnivå, og det blir spennende å se hvordan arbeidet utvikler seg når den nye diakonen begynner for fullt.

Videreutvikling av kirkens involvering i lokalsamfunnet

Nes er et godt sted å bo, i et land som har utviklet den kristne og humanistiske arven til et velfungerende folkestyre. Vårt norske samfunn er en del av den nordiske samfunnsmodellen

der innbyggerne er sikret rettigheter og pålagt plikter, og der fellesskapet sikrer alle borgeres daglige brød, forstått som «alt som hører med til hele livet vårt her i verden» (Luthers store katekisme).

Vårt lokalsamfunn styres av folkevalgte, som på basis av kunnskap om lokalsamfunnet, lovpålagte oppgaver og befolkningens behov skal prioritere fellesskapets ressurser og stimulere til engasjement og innsats for å utvikle Nes slik at alle kan levde «det gode liv der elvene møtes».

Også i Nes er det nødvendig for lokalsamfunnet å adressere betydelige utfordringer knyttet til menneskers levekår og helse. **Kommuneplanens** samfunnsdel og kommunens «**Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer**» gir en god beskrivelse av situasjonen i Nes og presis retning på det som gjøres. Som lokalkirke er det naturlig å knytte våre prioriteringer til de områder som lokalsamfunnets tillitsvalgte har identifisert, for så å velge hvilke av disse vi vil være med å forsterke og gjennomføre med egne ressurser, eller i allianse med andre.

Det var inntryksfullt å besøke **Søre Fallet gård** og se hvordan fellesskapet prioriterer at ungdom med spesielle behov for tilrettelagt undervisning under meget inspirerende og dyktig veiledning. Gårdsdriften viser også hvilke muligheter gårdsbruket gir til ny virksomhet til gagn for lokalsamfunnet.

Hele vår kirkelige virksomhet kan i dette perspektivet sees som et bidrag til å forsterke kommunens strategi med å etablere gode «**møteplasser**» i lokalsamfunnet. Her må kirken tenke bredt om det som allerede finnes både innen gudstjenesteliv, trosopplæring, barne- og ungdomsarbeid og kulturarbeid. Samtidig er det nødvendig at fellestrådet og diakonatet spisser kirkens diakonale virksomhet inn mot de utfordringene som finnes i lokalsamfunnet i dag. **Diakonen** har et særlig ansvar for å bygge bro mellom lokalsamfunnets aktører og kirkens virksomhet.

Møtene med **NAV** og **kommunens ledelse** under denne visitasen viste at det er store muligheter for økt samhandling mellom kirken og de ulike strategier og tiltak som myndighetene legger til rette for. Inkludering av flyktninger, arbeidstrening, sorgarbeid blant barn og unge og sosial nettverksbygging som en del av folkehelsearbeid (31% av husholdningene er aleneboende, ytterligere 25% er par uten hjemmeboende barn, over 60% er sysselsatt utenfor kommunen), var noen av de områdene som ble løftet frem. Slik samhandling med kommunens strategier og tiltak øker kirkens muligheter til å bidra bredere enn vi vanligvis har frimodighet til å tenke.

På ett område har imidlertid verken kirken eller kommunen mye å lære av den tidligere omtalte sokneprest Colstrup. På 1600- og 1700-tallet foregikk det en storstilt innvandring av finner til de store svenske og norske grenseskogsområdene. De var sjelden velkomne og i år 1700 ble det drevet regelrett klappjakt på omstreifende finner, som hadde slått seg ned blant annet rundt Bjørknessjøen og truet storbøndenes inntekter fra driften av skogen. Det er all grunn til å tro at Colstrup utstyrte og beordret bevæpnede bygdevokter med i denne klappjakten.

Men Nes bærer fremfor alt på en stolt arv som et lokalsamfunn som hjelper mennesker i nød og lever ut solidaritet i praktisk nestekjærlighet. Under andre verdenskrig risikerte mange nesbuer sitt eget liv for å hjelpe medmennesker på flukt, ved å holde oppe en av de viktigste fluktrutene til Sverige. Den gangen flyktet vi, nå kommer flyktninger til Norge. Nå er det vår tur til å gi mennesker beskyttelse mot overgrep, krig og forfølgelse.

Det virker som det er et bredt engasjement i befolkningen her for å **inkludere flyktninger**. Det har gjort det mulig for kommunen å øke antall flyktninger skal bosettes til 55 i 2016, og at en tar imot relativt mange enslige mindreårige. 11 av dem hilste jeg på under visitasen. Gjennom forkynnelse, opplæring og praktiske deltagelse må kirken prioritere arbeidet med å inkludere flyktninger meget høyt i årene som kommer.

Menighetenes involvering i vennsaksarbeidet med den palestinske **Yayyous** i Det hellige land er berikende for begge parter og er med på å dyktiggjøre menighet og lokalsamfunn i inter-religiøst samarbeid og liv.

De to skolebesøkene viser at det er godt grunnlag for å utvikle en helhetlig plan for **skole-kirke-samarbeid** for alle grunnskolene og at samarbeid med de videregående skolene har en gjensidig nytteverdi.

Formelt samarbeid lokalkirke-kommune

Kommunen har siden forrige visitas bidratt med midler til både drift og investeringer og kontinuerlig forbedring av kirkens bygningsmasse: Udenes gravlund har blitt et aldeles praktfullt anlegg med gravfelt for muslimer sentralt plassert på gravlundene, flere av kirkene har fått bedret tilgjengelighet for funksjonshemmede, gravferdsadministrasjonen har fått midler til å investere i ny infrastruktur og de fire trekirkene i Nes har blitt malt. Oppussingen og utviklingen av kirkerommet her i Nes i forbindelse med kirkejubileet i 2010 har skapt et nytt, men gjenkjennelig rom med stor fleksibilitet. Videre fikk kirken økte driftsmidler i 2016, noe som muliggjorde en stillingsutvidelse i gravferdsadministrasjonen. De velholdte og vakre gravlundene fikk i sommer bedre tilbakemeldinger fra befolkningen enn på lenge.

I arbeidet med å styrke kirkens involvering i lokalsamfunnet utviklingsarbeid av det gode livet mellom elvene, bør legges til rette for ett årlige møtepunkt mellom kirkens og kommunens politiske og administrative ledelse for strategiske samtaler og samhandling knyttet opp til kommuneplanen, i tillegg til et budsjettmøte på samme nivå.

Kommunikasjon

Bispedømmets strategiske plan løfter kommunikasjon som en helt sentral strategi for å nå våre mål. **NES-posten** kommer ut fire ganger i året som felles menighetsblad for alle sokn i kommunen, organisert fra fellesrådet med en redaksjonskomite bestående av representanter fra alle menighetsråd. Undersøkelser viser at en stor del av befolkningen leser menighetsblader, og det er derfor en kanal som gjør kirken synlig for befolkningen i lokalsamfunnet. Kirken har også en bred kontaktflate med lokalbefolkningen gjennom lokalavisen **Raunnes**, der prestene bidrar med ukentlige andakter og avisen har en høy bevissthet på å synliggjøre kirkens virksomhet som en del av lokalsamfunnet.

Flere av menighetsrådene har med gode erfaringer tatt i bruk **Facebook** for kommunikasjon med medlemmer. Det er også svært prisverdig at fellesrådet har takket ja til å ta i bruk Den norske kirkes nye **intranettløsning**, som i disse dager utvikles til å bli en viktig informasjons- og kommunikasjonskanal mellom alle nivåer i kirken. I forlengelsen av dette vil det også være å ta i bruk Den norske kirkes felles **nettsideløsning** som er kompatibel med både smarttelefoner og nettbrett, og åpner for mange muligheter i kommunikasjon med både unge og eldre på ulike plattformer. Kommunikasjons og medielinjen på Hvam kan være en interessant samarbeidspartner i den videre utviklingen.

Stab, råd og utvalg

De nye menighetsrådene i soknene i Nes virker godt utrustet til å håndtere de store oppgavene som ligger foran. Ved visitasen i 2007 oppfordret daværende biskop Helga Haugland Byfuglien til større samhandling og samarbeid mellom menighetene knyttet opp til prosjekter og tiltak. Dette har man lagt et godt grunnlag for gjennom organiseringen av trosopplæringen, diakonatet og felles menighetsblad. Det kan være naturlig i forlengelsen av dette å vurdere om den omfattende og relativt nyetablerte sognestrukturen med seks sogn kan forenkles.

Det bør avholdes et årlig møte mellom menighetsråd og ansatte, slik kirkeloven forutsetter, der en gjennomgår resultatene for året slik de fremkommer i de omfattende statistikkene, og drøfter prioriteringer for det kommende året. For ytterligere å styrke strategiutvikling og samhandling bør menighetene i Nes kommune vurdere tilbudet om å delta i **menighetsutviklingsprosjektet** som Borg bispedømmeråd og MF nå tilbyr menighetene i Borg.

Kirkens mange muligheter er større enn våre økonomiske ressurser og antall ansatte. Utviklingen av en «moderne» **frivillighet** bør prioriteres, samarbeid med de nasjonale, kristne barne- og ungdomsorganisasjonene utvikles og en systematisk givertjeneste med nye givermuligheter som f.eks. *Vipps* må utprøves.

Kirken i Årnes, Auli, Udenes, Nes, Fenstad og Ingeborgrud sokn har en dedikert stab med meget god ledelse og et høyt aktivitetsnivå. Jeg har i løpet av visitasuken fått bekreftet at kirken og dens medarbeidere nyter stor respekt og tillit både blant befolkningen og ledelsen i dette lokalsamfunnet.

Tilsynssamtalene med alle prestene, samtalen med alle ansatte i felles stabsmøte og observasjon av de ansatte på ulike arenaer har bekreftet en stab lojal til kirkens bekjennelse og at prestenes forkynnelse er sentral, evangelisk og god.

Jeg vil gjerne få rette en stor takk til alle som har lagt til rette for et utmerket og godt sammensatt visitasprogram og mange, gode og ikke minst hyggelige samtaler. I løpet av dagene her i Nes har jeg fått en liten smak av «det gode liv der elvene møtes».

Utgang

De fire elementene ild, jord, luft og vann har vært med å forme dette samfunnets identitet og livsvilkår gjennom generasjoner. De samme elementene skal gi kraft, utholdenhet og styrke i det store oppdraget som kirken er sendt til verden og dette lokalsamfunnet for å forvalte:

I dåpens vann skal mennesker her i Nes kommune fortsatt forenes med den den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. Fra jorden høster vi korn og druer som ifølge Jesu ord og løfte i **nattverdens måltid** gir tilgivelse for syndene, næring og styrke for det livet som leves her og nå, og stadfester i oss håpet om det evige liv. **Den hellige ånds milde vind og livgivende ild** vil fortsatt rettlede, trøste og levendegjøre Jesus Kristus blant oss.

Takk for gode dager, og Guds rike velsignelse i det store oppdraget dere er kalt til!

Atle Sommerfeldt
Borg biskop
Fredrikstad, 18.september 2016